

УДК 378:793.33

ВИХОВАННЯ АРТИСТИЧНОСТІ СЕРЕД ПАРТНЕРІВ У СПОРТИВНИХ БАЛЬНИХ ТАНЦЯХ ТА МЕТОДОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ВИДОВИЩНОСТІ

Мерлянова О.А.

ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв»

Василенко Ю.В.

Київський університет культури

У статті розглянута специфіка взаємодій між партнерами, сукупність чинників що впливають на сприйняття виступу, його насиченості та видовищності. Також були проведені методологічні дослідження для визначення розвитку артистизму, як основного компонента для сприйняття картини танцю у цілому. Стаття присвячена аналізу тренувальної діяльності у бальних танцях, а також впливу внутрішніх людських рис (темперамент, настрої, зовнішність, лідерські якості) на правильне komponування пари для досягнення видатних результатів у мистецтві акторської гри та артистизмі. У роботі були досліджені, прямі та непрямі чинники, що впливають на сприйняття партнерів як одного цілого, професіоналізм і технічну підготовку бальної пари.

Ключові слова: емоційна складова, бальні танці, артистизм, технічна підготовка танцюристів, методика, експеримент.

Постановка проблеми. Видовищність спортивного бального танцю, що привертає увагу спортсменів і глядачів, обумовлена раціональним використанням різноманітних засобів виразності, за допомогою яких створюється неповторний художній образ, що розкриває естетичну суть танцювального спорту [1, с. 3, 5].

Необхідність досліджень у сфері виразності танцюристів та нових методологій тренувань та мотивування спортсменів повинна змінити підхід до формування спеціаліста нової формації – особистості, яка здатна поєднувати у собі як технічні навички, так й використовувати свої внутрішні властивості (темперамент, настрої, тощо) задля досягнення виразності виступу. Обрання засобів виразності визначається індивідуальністю танцювальної пари, що створює свій власний стиль виконання танцювальних вправ, що показує рівень їх спортивної майстерності, міру музичної й рухової культури. Естетична виразність спортивного бального танцю значною мірою визначається хореографічною підготовкою, що забезпечує формування високої культури рухів; засвоєння високохудожніх статичних і динамічних поз, жестів і міміки.

Відмінною рисою спортивного бального танцю є артистичність і пластичність рухів, відповідна спрямованість змісту музичного твору і змісту моторних актів, що становлять виступ танцювальних пар.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічною основою дослідження є філософські, психологічні та педагогічні підходи до проблеми гармонічного розвитку особистості у бальної пари; положення педагогіки і психології про розвиток дітей молодшого та середнього віку; про взаємодію мистецтва і виховання, про роль мистецтва у загальному розвитку особистості: ідеї про єдність моральних і естетичних цінностей та їх впливу на формування особи та темпераменту, що впливають на виразність її виступу (А.І. Арнольдов, А.І. Буров, А.Ф. Ершеев, А.Я. Зись, М.С. Каган, В.А. Розумний, В.К. Скатерщиков, Л.Н. Столович та ін.);

теорії про роль мистецтва в розвитку особистості (В.С. Селиванов, Ю.У. Фохт-Бабушкин, Б.П. Юсов та ін.); психологічні теорії про взаємодію мистецтва і виховання (К.А. Абульханова-Славская, Л.И. Божович, Л.С. Выготский, Л.В. Занков, А.В. Запорожець, А.Н. Леонтьев, Б.М. Теплов, С.Л. Рубінштейн та ін.).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження впливу альтернативних методик тренування бальних пар на розвиток видовищності виступу та покращенню акторської гри не було цілком досліджено на сьогодні. Актуальним залишаються питання вивчення підходів щодо розвитку емоційної складової, та більш детальним вивченням психологічних аспектів бальних партнерів, задля вірного поєднання танцюристів та досягнення розвитку виразності пари.

Метою цієї роботи є теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка значущості формування естетичної виразності виступу танцювальних пар як чинника підвищення їх спортивної майстерності.

Виклад основного матеріалу. Артистичність досягається умінням виявити і передати смисловий зміст кожного танцювального елемента, здатністю розставляти акценти у кінці музичного твору, закінчення якого підкреслюється оригінальним рухом, що посилює індивідуальність спортсменів. Яскрава артистичність, натхненність і естетична виразність виступу танцювальної пари досягається формуванням індивідуального рухового ритму, своєчасною зміною параметрів темпу танцювальних рухів та поєднання не тільки рухів партнерів, та й у загальному усій емоційної складової.

Зміст спортивних бальних танців є оригінальною формою взаємозв'язку мистецтва й спорту та характеризується великою різноманітністю ритмів, що обумовлює прояв творчої індивідуальності, здібності до особливого сприйняття зовнішнього середовища шляхом рухової і музичної інтерпретації ритмів народних та бальних танців.

Творчий підхід до складання композиції спортивного бального танцю полягає у формуванні почуття індивідуального стилю та тонкому відчутті танцювальних рухів в поєднанні з мелодією, власним емоційним станом і світоглядом. Реалізація творчого потенціалу спортсмена передбачає раціональний вибір засобів виразності з широкого спектра елементів хореографії, художньої і спортивної гімнастики, танцювальних рухів, стрибків, поворотів, обертань, динамічних поз, жестів, міміки, що мають певний сенс і логічну завершеність.

Творчий початок у спортивному бальному танці неможливий без натхнення та фантазії, що дозволяють вийти за рамки звичних представлень, традицій, загальноприйнятого стандарту, шляхом тонкої імпровізації, інтуїтивного вибору правильного рішення рухової задачі, завдяки специфічному відчуттю гармонії рухів. Без творчості неможлива активізація рушійних сил саморозвитку.

Спортивні бальні танці мають такі ознаки [1, с. 25]:

- швидкість та нестримність рухів, швидкісно-силова спрямованість;
- поєднання темпераментів та психологічних ознак партнерів;
- високі показники гнучкості, що забезпечують видовищну легкість, свободу й амплітуду рухових дій;
- витривалість, що створює відчуття легкості жвавого виступу спортсмена.

Усе це, разом з пластичністю, ритмічністю, швидкістю рухової реакції, складає потенціал танцюриста, раціональне використання якого удосконалює внутрішню м'язову і між м'язову координацію, сприяє збереженню енерговитрат, забезпечує гармонійний розвиток, єдність фізичного і духовно-морального вдосконалення.

Виховання музичної та рухової культури є об'єктивно суттєвим напрямом підвищення спортивної майстерності танцюристів. Інтегруючи в собі спорт і мистецтво, спортивні бальні танці широко використовують засоби хореографії як основи естетичної привабливості танцювальних рухів, забезпечення їх гармонії. Формування рухової культури здійснюється шляхом творчого використання таких засобів виразності [2]:

- краси ліній та форм тіла;
- пластичності рухів;
- статичної та динамічної постаті;
- оригінальних поз;
- зовнішній та внутрішній грації;
- збереження рівноваги в горизонтальних та вертикальних позах;
- прояву особливого стилю як власного розуміння естетики рухів;
- імпровізації рухових дій;
- створення враження свободи, легкості, граційності.

Особливе місце у вихованні рухової культури належить засобам хореографії, яка включає у свій зміст руху класичного танцю, історичних та народних танців, елементи художньої та спортивної гімнастики. Велика різноманітність засобів хореографічної підготовки успішно розвиває гнучкість, координацію рухів, сприяє формуванню статичної та динамічної постаті, зміцненню м'язово-суглобового апарату. В процесі зайняття

хореографією необхідно приділяти велику увагу рухам, з одного боку, вони сприяють стійкому положенню тіла; збереженню та підкресленню пози, з іншого боку – сприяють вираженню емоцій, що посилюють зміст танцю.

Міра виразності може бути оцінена за допомогою спеціальних тестів та критеріїв оцінок, використання яких дозволило дати об'єктивну оцінку виступу танцювальних пар.

Для оцінки естетичної виразності танцювальних рухів та інших єднаних елементів мною були розроблені відповідні вимоги до оцінки по 5-ти бальній системі. Оцінювалася також міра засвоєння педагогічних ознак, що сприяють підвищенню виразності танцювальних рухів.

Критерії оцінки [1]:

- 5 балів – застосування оригінальних танцювальних доріжок; нових виразних засобів; використання несподіваних варіантів зв'язок при виконанні танцювальних кроків;
- 4 бали – включення в композицію танцювальних доріжок дещо зайвої тривалості, що призводило до зниження темпу виступу;
- 3 бали – недостатня кількість танцювальних доріжок, переходів; оригінальних, високохудожніх поз;
- 2 бали – включення в програмний виступ відомих, часто використовуваних зв'язок, доріжок, поз та жестів;
- 1 бал – відсутність естетичної виразності та емоційних переживань у танцювальних парах, ігнорування партнерів.

Крім того оцінювалося:

- емоційна складова партнерів;
- кількість та раціональний розподіл складних вправ;
- ефектний початок та закінчення виступу.

За кожним критерієм виставлялися від 5 до 1 балу.

Експериментальний підхід. Матеріали досліджень свідчать про те, що провідними показниками артистичності та виразності спортивного бального танцю є: яскравий індивідуальний стиль; емоційна складова єднання партнерів; хореографічна підготовка; відповідність характеру музики та рухів; високохудожні пози, жести, міміка, пластичність рухів; смисловий зміст поз та жестів; висока міра узгодженості дій партнерів.

Спрямоване формування виразності дозволило підвищити рівень технічної майстерності танцювальних пар, що було підтверджено проведенням педагогічного експерименту, в якому брали участь 14 танцювальних пар 14-15 років. Були організовані контрольні (КГ) і експериментальні групи (ЕГ), в кожній по 7 пар. Учбово-тренувальне зайняття в КГ проводилося за методикою, рекомендованою федерацією художніх видів спорту, в ЕГ використовувалася розроблена методика формування естетичної виразності танцювальних рухів.

Перед початком педагогічного експерименту був виявлений початковий рівень естетичної виразності танцювальних рухів спортсменів КГ і ЕГ. Обробка отриманих даних не виявила достовірних відмінностей за показниками естетичної виразності танцювальних пар КГ і ЕГ ($p > 0,05$).

Одним із засобів естетичної виразності танцювальних пар є яскравий індивідуальний стиль

танцюристів, для становлення якого в ЕГ виявлялися особливості характеру кожного спортсмена, його мотивації. При приблизно однакових початкових даних, що характеризують міру його прояву у спортсменів КГ і ЕГ ($p > 0,05$), до закінчення педагогічного експерименту проявилася істотна перевага танцюристів ЕГ. Так, при початкових даних в КГ $2,36 \pm 0,15$ балу до закінчення педагогічного експерименту показники зросли на $22,37\%$; у ЕГ при початкових даних $2,30 \pm 0,11$ балів результати підвищилися на $25,09\%$ ($p < 0,05$).

Становленню яскравого індивідуального стилю танцюристів ЕГ сприяла спрямованість учбово-тренувального зайняття на виявлення особливостей характеру кожного спортсмена, його мотивації, інтересів, схильностей, переваг, танцювальної манери, змісту музичного твору. Крім того, спортсмени ЕГ виконували танцювальні рухи в різному стилі, зі зміною їх ритмових параметрів, у поєднанні з різними підготовчими діями, танцювальними доріжками та узгодженістю між партнерами.

Така особово-орієнтована організація тренувального процесу дозволила виявити властивий тільки їй стиль. Вибір власної манери виконання танцю надав додатковий імпульс до зайняття обраним видом спортивної діяльності, підвищив самодисципліну, організованість; стимулював творче відношення до учбово-тренувального процесу, що позитивно позначилося на характері оцінок експертної групи.

Хореографічна підготовка є основою формування індивідуального стилю танцювальних пар. Вона створює умови для засвоєння культури рухових дій; постановки гарної постанти, поз, жестів; розуміння зовнішньої та внутрішньої краси рухів, їх співмірності, єдності виконання; пластичності. Високий рівень хореографічної підготовки забезпечує необхідну упевненість у собі, формує усвідомлене переконання в естетичності своїх рухів, їх позитивному сприйнятті навколишніми людьми; визначає характер, складність та структурний зміст композиції спортивного бального танцю. Тому хореографічній підготовці танцюристів ЕГ приділялася велика увага.

Аналіз отриманих результатів показав, що при порівняно однакових початкових показниках хореографічної підготовки у спортсменів КГ та ЕГ до закінчення педагогічного експерименту в ЕГ був досягнутий набагато більш високий результат. Так, якщо в КГ при початкових даних $2,74 \pm 0,17$ балу до кінця педагогічного експерименту результат зріс на $17,97\%$; у ЕГ при початкових даних $2,79 \pm 0,20$ балу до завершення педагогічного експерименту показники зросли, відповідно, на $31,62\%$ ($p < 0,05$). Досягнутий результат обумовлений спрямованістю учбово-тренувального зайняття на засвоєння засобів хореографії – одного з провідних компонентів спортивного бального танцю. Хореографія в спортивній підготовці танцювальних пар займає особливе місце.

Вона формує високий рівень культури танцювальних рухів, уміння красиво триматися. Відповідність характеру музики та танцювальних рухів створює яскраве враження про утримання спортивного бального танцю, його естетичну дію на спортсменах і глядачах.

Результати педагогічного експерименту показали, що при незначній розбіжності у початкових показниках технічної підготовленості спортсменів КГ і ЕГ до завершення педагогічного експерименту танцюристи ЕГ мали більш високі показники естетичної виразності танцювальних рухів. Так, в КГ при початкових показниках $2,86 \pm 0,20$ балу, до кінця педагогічного експерименту результат зріс на $14,89\%$; у ЕГ, відповідно, при початкових показниках $2,88 \pm 0,19$ балу показники збільшилися на $31,60\%$ ($p < 0,05$). Це обумовлено, мабуть, тим, що використання в ЕГ особового підходу, зумовило ретельне вивчення індивідуальних переваг, характеру мелодії, а також обрання основних та додаткових засобів виразності. Завдяки використанню різних жанрів, характеру музичної виразності, експресії творів, вдалося знайти оптимальне поєднання музичного супроводу з формою та змістом танцювальних рухів, що дозволило розкрити повною мірою наявний руховий потенціал танцювальних пар ЕГ, надати їх танцю яскравий та індивідуальний образ.

Оригінальні пози, жести та міміка є одним з важливих засобів виразності спортивних бальних танців; їх раціональна кількість, відповідність кожної частини композиції надають виступу танцюристів логічність, чіткість та завершеність. При початкових даних, що трохи відрізняються один від одного, в КГ і ЕГ до кінця педагогічного експерименту різниця досягла значущих величин. Так, в КГ при початкових даних $2,54 \pm 0,14$ балу до кінця педагогічного експерименту результати покращалися на $22,57\%$ ($p < 0,05$), в ЕГ при початкових даних $2,63 \pm 0,11$ балу до завершення педагогічного експерименту показники зросли на $36,48\%$ ($p < 0,05$). Досягнута перевага танцювальних пар ЕГ пов'язана, очевидно, не лише із строгішим підходом до вибору форми, структури та емоційності пози, але також і з раціональним вибором часу й місця їх використання в композиції спортивного бального танцю. Точно підібрані жести та міміка посилюють емоційне та естетичне сприйняття поз та інших танцювальних рухів.

Артистичність та пластичність рухів виступають суттєвими засобами виразності, оскільки дозволяють донести до глядачів музично-художній образ танцювальної композиції. За цими показниками танцювальні пари КГ і ЕГ перед початком педагогічного експерименту не мали істотних відмінностей ($p > 0,05$). Після закінчення педагогічного експерименту результати в КГ та ЕГ значно відрізнялися один від одного. Так, в КГ при початкових показниках $2,47 \pm 0,22$ балу до завершення педагогічного експерименту поліпшення склало $20,07\%$ ($p < 0,05$); у ЕГ, відповідно, при початкових даних $2,48 \pm 0,17$ балу, до кінця педагогічного експерименту показники зросли на $35,08\%$ ($p < 0,05$). Таке істотне поліпшення в ЕГ обумовлене застосуванням педагогічної технології, що передбачає використання педагогічних способів засвоєння артистичності та пластичності рухів, що вимагало виявлення і реалізації комплексу педагогічних умов для формування цих здібностей.

Виразність спортивного бального танцю істотно збільшилася шляхом застосування оригінальних зв'язок і з'єднань, що надають відчуття «нового», оригінальності й незвичності танцювальної композиції. У зв'язку з цим певний інтерес пред-

ставляє відношення спортсменів до засвоєння цих засобів виразності спортивного бального танцю. Аналіз результатів педагогічного експерименту показав, що перед його проведенням танцювальні пари ЕГ та КГ практично не мали переваги один перед одним в застосуванні незвичайних єдиальних елементів. Проте після завершення педагогічного експерименту спортсмени ЕГ досягли набагато кращих результатів. Так, в КГ при початкових показниках $2,81 \pm 0,15$ балу до кінця педагогічного експерименту танцювальні пари підвищили свій результат на 13,01% ($p > 0,05$); у ЕГ, відповідно, при початкових результатах $2,84 \pm 0,20$ балу показники зросли на 29,71% ($p < 0,05$). Це пов'язано з тим, що в ЕГ використовувалися системи спеціальних рухових завдань, спрямованих на пошук та використання незвичайних зв'язок та з'єднань між танцювальними рухами та єдністю емоційної складової партнерів; конструювалися їх різноманітні варіанти, експеримент поєднував різні рухи, що в сукупності дозволило істотно збагатити арсенал цих засобів виразності спортивного бального танцю.

Одним з провідних засобів виразності спортивного бального танцю є висока міра узгодженості дій партнерів, що свідчить про рівень їх спортивної майстерності. Перед початком педагогічного експерименту узгодженість дій партне-

рів КГ і ЕГ була на порівняно низькому рівні, піднявшись до завершення педагогічного експерименту до дуже суттєвих показників при істотній перевазі танцювальних пар ЕГ. Так, в КГ при початкових даних $2,47 \pm 0,20$ балу до завершення педагогічного експерименту приріст склав 22,33% ($p < 0,05$); у ЕГ, відповідно, при початкових показниках $2,43 \pm 0,13$ балу до завершення педагогічного експерименту результат зріс на 38,02% ($p < 0,05$), що пов'язано із застосуванням в ЕГ системи спеціальних рухових завдань, що виконуються не лише на тренувальному зайнятті, але і в додатковий вільний час. Крім того, рухові дії, що обумовлюють підвищення узгодженості рухів партнерів, включалися в зміст підготовчої, основної і кінцевої частини тренування; у спеціальні танцювальні ігри та змагальні моменти, що й зумовило підвищення результатів [4, с. 249].

Висновки дослідження і перспективи. Таким чином, аналіз результатів, що характеризують динаміку показників естетичної виразності серед партнерів спортивного бального танцю, показав ефективність запропонованої педагогічної технології підвищення спортивної майстерності танцювальних пар, де велике значення надавалося засвоєнню засобів виразності, поєднання емоційної складової партнерів, узгодженість дій та творчий підхід до тренування.

Список літератури:

1. Коджаспиров Ю.Г. Педагогические основы оптимизации спортивных занятий средствами функциональной музыки : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Ю.Г. Коджаспиров. – М., 1994. – 25 с.
2. Стриганова В.М. Современный бальный танец / В.М. Стриганова. – М.: Просвещение, 1998. – 185 с.
3. Кирнарская Д.К. Музыкальное восприятие : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Д.К. Кирнарская. – М., 1997. – 22 с.
4. Назаренко Л.Д. Эстетика физических упражнений / Л.Д. Назаренко. – М.: Теория и практика физической культуры, 2004. – 249 с.
5. Коваленко А.А. Поурочное планирование занятий по ритмике и танцам для начинающих танцоров / А.А. Коваленко // Спортивные танцы : бюллетень. – 2001. – № 10. – С. 31-33.

Мерлянова О.А.

ОП «Николаевский филиал Киевского национального университета культуры и искусств»

Василенко Ю.В.

Киевский университет культуры

ВОСПИТАНИЕ АРТИСТИЧНОСТИ СРЕДИ ПАРТНЕРОВ В СПОРТИВНЫХ БАЛЬНЫХ ТАНЦАХ И МЕТОДОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ЗРЕЛИЩНОСТИ

Аннотация

В статье рассмотрена специфика взаимодействий между партнерами, совокупность факторов влияющих на восприятие выступления, его насыщенности и зрелищности. Также были проведены методологические исследования для определения развития артистизма, как основополагающего компонента для восприятия картины танца в целом. Статья посвящена анализу тренировочной деятельности в бальных танцах, а так же влияния внутренних человеческих факторов (темперамент, настроение, внешность, лидерских качеств), на правильную компоновку пары для достижения выдающихся результатов в искусстве актерской игры и артистизме. В работе были исследованы, прямые и косвенные факторы, влияющие на восприятие партнеров как одного целого, профессионализм и техническую подготовку бальной пары.

Ключевые слова: эмоциональная составляющая, бальные танцы, артистизм, техническая подготовленность, методика, эксперимент.

Merlyanova O.A.

Separate Subdivision “Mykolaiv Branch of
Kyiv National University of Culture and Arts”

Vasilenko Yu.V.

Kyiv University of Culture

EDUCATION OF ARTISTICITY AMONG PARTNERS IN THE BALLROOM DANCES AND THE METHODOLOGY OF DEVELOPMENT OF SHOWMANSHIP ACTIVITY

Summary

The article describes the specificity of interactions between partners, a set of factors affecting the perception of the performance, its quality and entertainment. Methodological studies were also carried out to determine the development of artistry as a fundamental component for the perception of the dance art as a whole. The article is devoted to the analysis of training activities in ballroom dancing, as well as the influence of internal human factors (temperament, mood, appearance, leadership qualities) on the correct layout of the couple to achieve outstanding results in the art of acting and artistry. There were found direct and indirect factors affecting the perception of partners as a whole, professionalism and technical preparation of the ballroom couple.

Keywords: emotional component, ballroom dancing, artistry, technical readiness, methods, experiment.